

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och
jordbruksvetenskap

Allra helst minns jag framtiden

- Den som inte har någon bakgrund kan inte forma någon
framtid

Preferably I do remember the future

- Those who have no background cannot shape a future

Tove Ellingsen

Allra helst minns jag framtiden

- Den som inte har någon bakgrund kan inte forma någon framtid

Preferably I do remember the future

- Those who have no background cannot shape a future

Ellingsen Tove

Handledare

Kjell Hansen

Sveriges Lantbruksuniversitet

Institutionen för stad och land, avdelningen för landsbygdsutveckling

Examinator

Yvonne Gunnarsdotter

Sveriges Lantbruksuniversitet

Institutionen för stad och land, avdelningen för landsbygdsutveckling

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå, G2F

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0523

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2014

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: genus, kapital, habitus, platsidentitet

Sveriges lantbruksuniversitet

Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Denna uppsats är en framtidsstudie där skillnader och olikheter mellan tre olika orter lyfts fram genom ungdomars framtidsdrömmar. Undersökningen bygger på intervjuer med elever från högstadieskolor på olika orter. Syftet är att försöka besvara fyra olika frågeställningar inom tematiseringarna genus, platsidentitet, klass och tid för att slutligen göra en jämförelse mellan orterna. Orterna, som är Uppsala, Hedemora och Bergshamra, är utvalda för att få en bra storleksfördelning från stor till liten ort. Av mitt material har jag gjort en kulturanalys för att kunna studera erfarenheter, likheter och olikheter i ungdomarnas synsätt och värderingar. Andra viktiga teoretiska utgångspunkter för att underlätta min analys är genus och habitus samt socialt och kulturellt kapital. Att på detta sätt bedriva framtidsstudier är ett viktigt angreppssätt för att söka förstå något om dagens samhälle. Samhällsutvecklingen syns som tydligast i ungdomars värderingar, eftersom ungdomar alltid är barn av sin tid. De kommer också att bli morgondagens vuxna och deras tankar säger något om hur framtidens samhälle kommer att se ut.

Nyckelord: genus, kapital, habitus, platsidentitet.

Abstract

This thesis is a study of the future where differences and similarities between three different locations will be shown through youths' visions of future. The survey is based on interviews with pupils from secondary schools in different cities. The aim is to try to answer four questions within the thematisations gender, identity by location, class and time to finally make a comparison between those cities. The cities, who are Uppsala, Hedemora and Bergshamra, are chosen to get an evenly distribution from big to a small city. Out of my material I have done a cultural analysis to investigate experiences, differences and similarities in young people's point of view and values. Other important theoretical premises in order to facilitate my analysis are gender, habitus, social and cultural capital. This way of conducting studies of the future will be an important approach to try to understand something about today's society. Social development can be seen most clearly in young people's values, because young people are children of their time. They will also become the adults of tomorrow and their ideas tell something about our future society.

Keywords: gender, capital, habitus, identity of place.

Innehåll

1. Inledning	6
2. Tillvägagångssätt.....	7
3. Avgränsning	9
4. Teoretiskt ramverk.....	10
4.1 Kulturanalys och vardagsliv	10
4.2 Kapital och habitus	12
4.3 Genus	14
5. De tre fälten	15
5.1 Uppsala – Vaksalaskolan.....	15
5.2 Hedemora – Vasaskolan	17
5.3 Bergshamra – Länna skola	19
6. Tematisering	20
6.1 Genus – ”kön är något man föds med, men genus är något man formas till”	21
6.2 Platstillhörighet – identitet och värdering.....	24
6.3 Klassmarkörer – ett skiktat samhälle	29
6.4 Tid – ”jag tar dagen som den kommer”	35
7. Sammanfattande diskussion	38
Litteraturlista	40

1. Inledning

Jag har en dröm om att ha en jättestor syrenbuske som en stor häck, som ska gå runt trädgården, eftersom att jag älskar syrener. Det skulle vara underbart att få ta hand om den i framtiden.

Så här berättar högstadieläroaren Olov i Hedemora, när han tillåts att drömma sig in i sin framtid i en liten stund. De allra flesta av oss har en någorlunda plan eller en förnimmelse om hur vår framtid ska se ut, oavsett om det handlar om att odla syrener eller var vi vill bo, så handlar det om framtiden. Mer eller mindre kretsar ständigt vår vardag om hur nästa dag ska se ut, hur framtiden ska yttra sig och hur vi ska nå dit. Eftersom framtidens utsikter spelar en ganska central roll för varje individs välbefinnande faller det sig ganska naturligt att ha viljan till att börja planera och fundera över sin framtid redan i ungdomens tidiga år.

Jag har träffat arton elever på tre olika orter och låtit dem för en stund drömma sig in i sina egna framtidsvisioner. Under intervjuerna har vi fokuserat på vad som kommer att hända då, när de är vuxna och har lämnat barn-domshemmets trygga värld. Anledningen till spridningen mellan de tre orterna var att jag ville få en överblick hur skillnader och likheter ter sig mellan olika orter. Vilken betydelse har egentligen platsen för ens identitet och är den på något vis avgörande för hur man ser på sin framtid? Hänger det samman med vilken familj man växer upp i eller vilket kön man föds i och hur uppfattas egentligen tiden?

Jag har valt att fördjupa mig i det här ämnet för att jag vill jämföra elevernas syn på framtiden utifrån de olika orterna och hur de förhåller sig till sin vardag genom att göra en jämförande analys. Genom deras ögon kan jag göra en tolkning av platsens betydelse och försöka förstå hur deras bakgrund formar dem. För att tolkningen ska bli så korrekt som möjligt har jag valt att göra en kulturanalys genom att tematisera min empiri. I dessa teman ska jag sedan sätta elevernas utsagor i relation till varandra och försöka göra en tolkning av hur deras drömmar förhåller sig till just platsen, könet, klasstillhörigheten och tiden samt se på likheter och olikheter dem emellan.

Mitt syfte med studien är att jämföra vilka likheter och olikheter som framträder hos elevernas berättelser om framtiden på de olika orterna utifrån fyra teman – genus, platstillhörighet, klass och tid. Inom varje tema har jag en frågeställning som jämförs mellan de olika orterna. I min avslutande diskussion sammanfattar jag sedan likheter och olikheter i de olika temana. Mina frågeställningar är följande: Hur synliggörs genus? Vilken betydelse har platsen för tillhörighetskänslan? Går det att särskilja några klasskillnader? Och slutligen: På vilket vis upplevs tiden?

2. Tillvägagångssätt

Det föll sig naturligt att arbeta med kvalitativa intervjuer eftersom ungdomarnas tankar om sin framtid ganska ofta behövde lirkas fram och flera följdfrågor krävdes för att hjälpa dem att sätta igång fantasin. Att lyckas fånga upp de mindre verbala och utåtriktade eleverna hade därför varit svårt i färdigformulerade enkätsvar. Metoden jag har använt kallas ”halvstrukturerade intervjuer”, dvs. intervjuer med tydligt avgränsande ämnesområden men som till formen mer liknar ett vanligt samtal. Eftersom intervjuerna genomförts med ungdomar, har jag använt mig av åldersanpassade frågor. Frågorna har inte varit särskilt långa och komplicerade och jag har sett till att ställa endast en tydligt definierad fråga åt gången (Kvale & Brinkmann 1997:32). Jag har utgått från tre huvudfrågor som har åtföljts av en rad mer eller mindre individanpassade följdfrågor beroende på hur talför informanten har varit. Huvudfrågorna var följande: 1) Var ser du dig själv om 20 år? 2) Varför drömmer du om det? och 3) Hur kommer du dit? Intervjuerna spelades in med hjälp av min mobiltelefon. Nästa steg var att lyssna igenom och sammanställa intervjuerna samt sortera informanternas utsagor i olika teman.

Därefter inleddes en skrivprocess samt en fördjupad analys och tolkning. Den tolkande analysen är min utifrån informanternas egna berättelser. Deras citat har modifierats en aning eftersom talspråk ibland kan vara svårläst i skriven form.

Varje informant representerar en avspegling av sin ort och är en viktig tillgång för att kunna grunda en uppfattning om platsens betydelse för

utvecklingen av individen. Här kan olikheterna mellan de olika platserna bli mer eller mindre påtagliga varför metoden kontrastering har varit användbart i min studie. Kontrastering innebär att studera motsatser som inte finns uttalade och att försöka kartlägga gränserna mellan dessa motsättningar (Ehn och Löfgren 2001:157).

Metoden känns relevant eftersom mitt syfte är att se hur elevernas framtidsvisioner yttrar sig på de olika orterna. Dessa yttringar kan till exempel kartläggas genom studier av hur förhållandet mellan kropp och själ uttrycks i teori och praktik på en viss plats. Med hjälp av kontrastering kan man därför sammanföra en mängd olikartade fenomen från den kroppsliga respektive den själsliga sidan som man kanske annars inte skulle komma på tanken att förknippa med varandra (jfr Ehn & Löfgren 2008:157).

Begreppen kroppsligt och själsligt blir symboler för mina informanternas strävanden i psykologisk mening – alltså hur de tänker om det praktiska eller teoretiska. Jag konkretiserar det kroppsliga och det själsliga i två citat från mina informanter. Det kroppsliga, alltså det praktiska, kommer till uttryck hos Josef i Hedemora när han svarar så här på min fråga om han har funderat på att plugga vidare på högskola:

Nej, jag är ingen Einstein, det här med att plugga är inte riktigt min stil. Jag har lite problem med att plugga eftersom jag har ADHD, men jag försöker ju mitt bästa. Försöka göra klart allt och sen börja jobba.

Josef kontrasterar sig mot Josefine i Bergshamra som ger uttryck för det själsliga och teoretiska när hon svarar på min fråga om hon har någon så kallad plan B, ifall den första fallerar:

Jag är ganska estetisk av mig och skulle vilja hålla på musik om jag inte blir journalist. Jag har sjungit sen jag var liten. Men jag kommer att se till att jag har en redig utbildning oavsett vad jag blir, direkt efter gymnasiet, eftersom det är en bra start för att komma vidare.

Exemplen belyser hur Josef vill förverkliga det kroppsliga och Josefine det själsliga samt hur jag kommer att använda kontrastering för att påvisa olikheter och likheter mellan ungdomar och orter.

Bearbetningen av mitt material har skett genom att tematisera intervjuerna för att sedan ta reda på hur dessa teman är uppbyggda, hur de lärs in till självklarheter och hur de används. Detta för att se om det finns några gemensamma områden gällande de tre skolorna och se vilka likheter och olikheter informanternas visioner innehåller. Tematiseringen består av genus, plats, klass och tid. I varje tema kommer jag att jämföra likheter och olikheter i elevernas utsagor utifrån temat och platsen samt presentera en problemställning och hur det gör sig synligt eller icke synligt hos mina informanter för att sedan redogöra ett resultat för varje utfall.

När det gäller validitet, reliabilitet och generaliserbarhet, tar jag ställning till följande: Har jag mätt det jag avser att mäta? Är mina resultat tillförlitliga? Och går resultaten att generalisera? (Brinkmann & Kvale 2009:278). I min undersökning grundar sig allt på mina informanternas berättelser där jag vill beskriva deras framtidsvisioner som senare kommer att utgöra grunden för min analys. Det jag kan göra för att garantera validitet och reliabilitet i mitt arbete är att följa mitt syfte och mina frågeställningar. Om jag verkligen besvarar dem och ger en utförlig bild av mina informanter får jag reda på hur tillförlitligt mitt arbete är. Genom att vidare ge noggranna beskrivningar av analys och kategoriseringar ger jag läsaren en tydlig bild av fenomenet vilket stärker min validitet. Dock kan jag konstatera att min studie inte är generaliserbar. Det är omöjligt att ge en generell bild av ungdomars framtidsdrömmar och att sedan sätta dem i relation till varandra utifrån de olika orterna i min förhållandevis lilla studie (Brinkmann & Kvale 2009:262 ff.). Ytterligare något att ta ställning till, är det faktum att jag själv är mätinstrumentet och att det kan mycket väl inverka på resultatet.

3. Avgränsning

Min empiriska studie har avgränsats till tre skolor på tre olika orter, där jag totalt har intervjuat arton elever. Orterna valdes ut utifrån kriteriet att det skulle vara en liten, en mellanstor och en stor ort. Detta för att få ett lands-

bygdsperspektiv kontra storstadsperspektiv. Den lilla orten i min undersökning är Bergshamra. Även om det är en landsbygdsort så har den en stark koppling till städerna Norrtälje och Stockholm, vilket ger ett intressant perspektiv. Hedemora, som är en liten stad, omges av en stor glesbygd. Geografiskt ligger inte orten så långt från huvudstaden men någon övrig starkare anknytning upplevde jag inte att det fanns där. Den tredje orten, Uppsala, får representera storstad i min jämförande analys utifrån elevernas framtidsvisioner.

Under fältarbetet har jag suttit instängd i ett grupprum på vardera skolan och eleverna har blivit inskickade till mig en och en. Därför har jag inte kunnat styra urvalet av elever själv mer än att ha önskemål om att få intervjua till exempel fler flickor när för få av dem hade ställt upp. För att begränsa studien hade jag från början bestämt att intervjua cirka sex elever på varje skola. I slutändan blev det lite varierat antal elever på varje skola, med fördelningen fem, sex och sju, vilket inte påverkar mitt resultat. Underlaget är ändå tillräckligt för min analys.

4. Teoretiskt ramverk

Bearbetningen av mitt empiriska material bygger på en kulturanalys, kulturellt- och socialt kapital, habitus och socialkonstruktivism. I grunden har jag arbetat med att tematisera materialet vilket kommer att tydliggöras längre fram i uppsatsen. För att sedan kunna analysera varje tema har vissa fördjupningar i teorier behövts för att hjälpa till att förstå mina problemställningar.

4.1 Kulturanalys och vardagsliv

Kulturanalys handlar om att vända och vrida på det som tas för givet, i vardagen. Kulturanalys handlar om att reflektera över konsekvenserna av i detta fall elevernas levda liv. Analysen syftar inte till att komma fram till vad som är bra och vad som är dåligt. Poängen med kulturanalyser är att fördjupa förståelsen för det som tas för givet. Det handlar om att se mellan raderna i kulturen. Kulturanalys handlar om nutiden och lika mycket om

framtiden. Ett kännetecken för den etnologiska forskningen är dialogen mellan kulturstudier i nuet och det förflutna (Ehn och Löfgren 2001:8). I min uppsats kommer jag emellertid enbart att fokusera på framtiden. Jag vill med kulturanalysens hjälp lära mer om hur eleverna i skilda situationer tänker och lever.

Framtiden är en helt central del av vår tillvaro och den är föremål för ständig reflektion. Berättelser om framtiden är som ett slags förutsägelser som vilar på en rad olika kulturella föreställningar. De små vardagliga övervägandena vävs samman med drömmar som kommer från källor långt utanför det vardagliga. Vad berättaren eftersträvar avslöjar mycket om relationen till det samhälle man befinner sig i. Genom berättaren vill jag söka de oväntade infallsvinklarna på tillvaron och upptäcka hur gåtfull drömmarna är genom att följa reflektionerna från små vardagligheter ut till stora frågor så att människors livsvillkor blir synliga.

Syftet med att studera drömmarna är att ur drömmarna förstå den vardaglighet som skapar individen. Därmed friläggs djupare kulturmönster som säger något om grundläggande värden och synsätt (Ehn & Löfgren 2001). Det är i eleverna framtidsvisioner som centrala föreställningar i kulturen tydligast blottas, men för att få syn på dessa behöver man göra sig främmande för det till synes triviala. Det är ett grepp som kallas perspektivering där täta beskrivningar spelar en viktig roll. Detta innebär att mitt fältarbete beskrivs i en mer personlig och skönlitterär stil för att ge en tydlig och fyllig bild av det undersökta området.

Kulturanalysen ger mig verktygen att analysera hur elevernas erfarenheter, synsätt och värderingar påverkas av samhällets inflytande, eftersom vi är omgärdade av kulturella klassifikationssystem. Därför vill jag gräva djupare i hur dessa kategoriseringar är uppbyggda, hur de lärs in till självklarheter och hur de används. Vad innebär det egentligen att växa upp i en industristad som Hedemora, en liten by som Bergshamra eller universitetsstaden Uppsala? Hur anpassar sig människor till varandra i olika sociala sammanhang och hur påverkas de egentligen av varandra? Jag vill ta reda på vilken betydelse människors uppväxt och sociala bakgrund har för deras värderingar och handlande i vardagslivet. Därför är en kulturanalys använd-

bar eftersom poängen är att det fungerar som ett analytiskt redskap och får oss att se samhällslivet på ett visst sätt. Med kulturanalysens hjälp kan man undersöka de vardagliga företeelserna som kulturella fenomen.

Syftet med kulturanalysen är att undersöka hur det triviala och alldagliga länkas till samhällsfrågor om genus, klass, platsidentitet och tid. När jag pratar med skolungdomarna får jag en inblick i det kulturella som omger det alldagliga livet och det är det jag bygger min analys på.

4.2 Kapital och habitus

För att försöka förstå de kulturella fenomenen som yttrar sig hos mina informanter, kommer jag att använda mig av begreppen kulturellt och socialt kapital samt habitus. Det kulturella kapitalet kommer till uttryck i min uppsats när jag ska söka förstå vad som nedärvs från föräldrarna hos mina informanter och då syftar jag inte till de biologiska egenskaperna. Det som står i fokus är istället vilken kultur informanten är uppväxt i och hur mycket av det som hen tar med sig in i sin självständiga framtid, vilket kan ge uttryck för klasstillhörighet. Socialt kapital ger uttryck för ett relationsnätverk som kan bestå av vänner, släktingar, familj och andra kontakter i omgivningen (Bourdieu 1991:32). Det sociala kapitalet hänger nära samman med platsidentiteten i min uppsats. Hur man definierar sig genom sin plats säger också något om hur man definierar sig genom sitt sociala nätverk.

Habitus är kopplat till de objektiva livsbetingelser som kännetecknar individens uppväxtmiljö och som sedan styr individens föreställningar och handlande, men som även bidrar till reproduktionen av de sociala strukturerna. Habitus implicerar även en aktiv närvaro av tidigare erfarenheter, förkroppsligade i form av scheman för perception, värdering, tankar och handling. Man ser också att habitus tenderar att reproduceras och förstärkas genom att den attraheras till situationer och miljöer för vilka den är så anpassad som möjligt. Därför tenderar habitus att snarare utsättas för erfarenheter som bekräftar och bevarar den än sådana som förändrar den.

Det innebär inte att habitus är oföränderlig, bara att den är trögrörlig och att särskild tyngd ges åt tidigare erfarenheter och därför är habitus inte bara principen bakom kontinuitet utan också bakom förändring. Eftersom habitus

anskaffas genom direkt och indirekt inläring ger det i det här fallet mina informanter ett specifikt spelrum att agera utifrån. Habitus påverkar individens sätt att tolka sin omgivning; hur vi tänker, känner, handlar och rör oss i den sociala världen, varför det blir så intressant att studera habitus hos skolelevorna på de olika orterna. (jfr Broady 1986:45 ff).

Sociologen Pierre Bourdieu studerade det kulturella kapitalet och synliggjorde de socialt ojämnt fördelade chanserna att lyckas i utbildningssystemet. Enligt honom kännetecknades de som lyckades genom att tillägna sig vissa habitus, alltså kollektiv livsstil; hur man för sig, tänkesätt, smak och liknande kulturella betingelser som utmärker människans position i samhället. Habitus är i grunden något givet – en disposition man har för samhällslivet som kommer genom den position man föds och socialiseras in i. Detta innebär att man redan från början är disponerad för vissa verksamheter och positioner – till exempel att akademikerbarn i högre grad än andra själva blir akademiker.

Dessa sociala åtskillnader är centrala för hur makteliter formas och återges och av hur karriärvägar öppnas och stängs inom olika ”sociala rum” (Bourdieu 1986:51). *Habitus* är det kulturella kapitalets förkroppsligande och en av kapitalets existensformer, det vill säga smak, bildning och språklig kompetens. Habitus är således både något som individen tillägnat sig och något som individen har som ibland kan fungera som ett kapital.

Ett annat kapital som Bourdieu också definierade är socialt kapital och det definieras av honom själv så här: *”Socialt kapital är summan av de resurser, aktuella eller potentiella, som finns tillgängliga för en individ eller grupp genom att ha tillgång till ett bestående nätverk av mer eller mindre institutionaliserade relationer av ömsesidigt erkännande eller igenkännande”* (Bourdieu 1997:25). Han pratar alltså om ett slags relationskapital som redan förvärvats under uppväxttiden. Genom att ingå i rätt sammanhang finns det därmed vissa möjligheter som inte funnits annars.

Begreppen kulturellt och socialt kapital samt habitus kommer att underlätta när jag ska föra en diskussion om klassamhälle och platsidentitet. Jag måste dock ta hänsyn till att det ibland kan vara svårt att applicera begreppen på individnivå som jag ämnar göra i min studie eftersom Bourdieus

studie omfattar ett större antal människor. Bourdieu illustrerar och utvecklar teorin med framför allt en intervjuuppföljning av 1 200 personer i Paris, Lille och en mindre stad beträffande smak när det gäller musik, bildkonst, fotografier, kläder, föda, TV och sport. Han utnyttjar även andra surveyundersökningar och utförliga samtalsintervjuer med ett mindre antal individer (Gesser 1991:15).

4.3 Genus

Min studie har innefattat intervjuer med både flickor och pojkar för att söka urskilja vad som formar deras sociala beteende. Normativt uppfattas flickor och pojkar på olika sätt där flickor förväntas bete sig på ett sätt och pojkar på ett annat. Genus är ett begrepp som kan användas för att förstå och urskilja de föreställningar, idéer och handlingar som sammantaget formar människors sociala kön (Hirdman 2001). Termen används som benämning på det sociala förlopp där människor blir tillskrivna specifika könsegenskaper, det vill säga manligt och maskulint respektive kvinnligt och feminint. När jag studerat genus hos mina informanter har jag utgått från vilka yrken de drömmer om och om dessa i så fall är så kallade typiska mans- eller kvinnoyrken. Jag har även analyserat hur de har uttryckt sig och om det gått att upptäcka övriga genusperspektiv som varit anmärkningsvärda. Med genusbegreppet ska jag försöka skönja rådande likheter alternativt olikheter hos mina informanter. Ordet genus ska därför ses som ett verktyg för att förstå kvinnligt och manligt som överförda abstraktioner. Att jag inte använder mig av begreppet kön, beror på är att det syftar till de faktiska biologiska skillnaderna mellan flickor och pojkar, medan genus belyser den sociala skillnaden. (Hirdman 2001:9 ff.)

Den sociala skillnaden är de förväntningar samhället har på en pojke respektive en flicka som de förväntas uppfylla och hur det i sin tur då de bekräftar könsrollerna. Denna företeelse kallar Yvonne Hirdman genuskontrakt och begreppet används för att förklara relationsmönster mellan män och kvinnor. Ur kontraktet skapas förutsättningar för genusbunden rationalitet, upprepning samt bekräftelse av de rådande normerna i samhället.

Genom att prata om genus kan man beskriva de bakomliggande sociala, kulturella och historiska orsakerna till vad det innebär att vara flicka eller pojke, istället för att alltför mycket fästa uppmärksamheten på det biologiska könet. Därför kan genus vara ett viktigt redskap för att förklara hur människor blir till flickor och pojkar. Den kulturvetenskapliga forskningen kring genus, kön och kropp har inte bara visat hur fångade vi är i köns-kategorier och hur det feminina alltid ställs som en föreställning om det manliga som det normala. Den har även givit centrala insikter i hur vi tänker och upplever kön (jfr Ehn och Löfgren 2001:81).

5. De tre fälten

Mina tre fält som följande avsnitt kommer att handla om är mitt empiriska material och alltså därmed de arton skolelever från orterna Uppsala, Hedemora och Bergshamra. Detta avsnitt kommer även att vara till hjälp för att ge läsaren en god bakgrundsbild och förförståelse så att det går bättre att förstå analysen. De tre orterna är utvalda för att få med olika vinklar ur elevernas perspektiv i förhållande till hur de bor. I min studie räknas Uppsala som storstad med dess ständigt växande befolkning, Hedemora som en mellanstor stad i en glesbygdskommun och Bergshamra som ett litet samhälle men ändå med en stark koppling till småstaden Norrtälje och storstaden Stockholm.

5.1 Uppsala – Vaksalaskolan

Uppsala är centralorten i Uppsala kommun och residensstad för Uppsala län. Det är Sveriges fjärde största stad med en befolkning av 154 776 invånare i staden och 202 625 i hela kommunen. Staden är belägen 67 kilometer norr om Stockholm.

Vaksalaskolan är placerad mitt inne i Uppsalas stadskärna och byggdes i början av 1900-talet, arkitekturen är smakfullt utsmyckad med vita fönsterkarmar och pelare mot en grön fasad. Ett fåtal träd och buskar är utplanterade längs det omgärdande höga staketet på skolans baksida som utgör skolgården. Skolgården, som inte är särskilt stor, består i övrigt mestadels av

asfalt. Barnens lekar ekar ljudligt över skolgården och lärarnas vaksamhet mot främlingar gör sig påmind då en fröken ganska snabbt kommer fram och frågar om jag söker någon när jag en aning förvirrad försöker hitta rätt.

Alla elever som jag har intervjuat går i nian. De kommer inte från samma klass men alla har valt bort ett extraspråk och istället läser de engelska. Två lärare håller i undervisningen under den här lektionen; vanligtvis delar de upp klassen i två delar eftersom den är ganska stökig. Den kvinnliga läraren, Johanna, som jag fick kontakt med via mejl och som har engagerat sig för att jag ska kunna utföra mina intervjuer, är bara 24 år gammal och alldeles nyutexaminerad. När hon mötte mig i skolans entré trodde jag till en början att hon också var en av högstadiets elever. Johannas åsikter angående de elever som de skulle undervisa under den här lektionen gick isär en aning från hennes manliga kollegas åsikter. Han ansåg att det var de värsta och bråkigaste eleverna jag skulle få intervjuja, eftersom de var de som hade valt bort ett tredje språk och att min studie då skulle bli väldigt riktad. Dessutom hade de flesta eleverna invandrarbakgrund. Johanna ansåg däremot att trots detta var det en god spridning på elevernas ambitioner och att man inte utifrån de faktorerna kunde kategorisera in dem i det fack hennes kollega talade om.

Hennes engagemang och positiva syn avspeglades i hennes relation till eleverna. Mitt under ett av våra samtal då vi stod i korridoren kom det fram två flickor från sjuan som ville få hennes uppmärksamhet genom att berätta att de var klara med en skoluppgift. Johanna gav två minuter av sin tid till dem innan hon åter riktade uppmärksamheten åt mitt håll. I den gamla vackra byggnadens korridorer på väg till klassrummet var ljudnivån ganska hög och elever i olika åldrar stod i små grupper och snarare tjattrade än pratade medan vissa hämtade böcker från sina skåp eller var på väg in till sina klassrum. Några elever utmärkte sig genom att uppvisa en ganska tuff och kaxig attityd när de släntrade in i klassrummet.

Min egen upplevelse i jämförelse med de andra två skolbesöken gav ett smått kaotiskt intryck av klassen. En stor del av pojkarna hade en gemensam klädstil med lågt skurna jeans, dunjackor, kedja runt halsen och håret i en bakåtslickad frisyra med kepsar mer liggande ovanpå huvudet än neddragna

över skallen. Detta toppat med en svag lukt av svett under en frän doft av parfym. Som vanligt på högstadiet var det de testosteronstinna killarna som hördes mest och med sina föränderliga målbrottsröster tog de mycket plats – ibland mycket mer plats än vad de borde ha.

Även vissa flickor utmärkte sig och två av dem fick jag intervjua. Den första flickan, Nor, fick jag träffa innan lektionen började. Hon kom fram och hälsade på mig och frågade hur jag mådde, när jag och Johanna var på väg in i lärarrummet. Nor var en värtalig och insiktsfull flicka och hon blev den första eleven som jag fick intervjua. Med sitt ursprung från Libanon hade hon en något mörkare hudton, bruna stora ögon och långt lockigt hår. Hon pratade livligt om sina framtidsvisioner där vi satt i ett angränsande grupprum till lektionssalen.

Efter lektionens start kom en annan flicka in i klassrummet samtidigt som jag presenterade mig och mitt syfte med besöket. Innan hon ens hade satt sig ner på sin plats öppnade hon munnen och frågade rakt ut i klassrummet vem jag var upprepade gånger tills jag åter igen fick förklara inför alla, vem jag var. Det är också den här flickan, Sandra, som figurerar som min sista informant på den här skolan.

Totalt hann jag med fem intervjuer på Vaksalaskolan, två flickor och tre pojkar. Gemensamt för de här eleverna var att det var viktigt för dem att bo i en storstad eller åtminstone ha närhet till en. Det behövde nödvändigtvis inte vara Uppsala, utan även andra storstäder både i Sverige och utomlands dög också bra.

5.2 Hedemora – Vasaskolan

Hedemora är en tätort och landskapets äldsta stad i södra Dalarna med en befolkning på 7 273 personer och med 15 021 personer i hela kommunen. Eftersom jag ville ha ett blandat urval med ungdomar från både landsbygd och stad föll valet på Hedemora som är kommunens centralort.

Mitt besök i Hedemora skedde under en förmiddag. Resvägen med SJ:s tåg från Uppsala centralstation tog en timme och femton minuter. Klockan 8.15 klev jag av på perrongen i den lilla staden och trots solens strålar var det isande kallt och snålblåst. Dagen innan min resa försökte jag att hitta

någon taxi som kunde ta mig till skolan men upptäckte då att alla taxibolag var nedlagda i staden. Så jag fick istället promenera snabbt för att hinna och upptäckte att de femton minuterna räckte gott och väl för att komma fram till skolan i tid. Staden är inte större än att man ganska fort får en uppfattning om de viktigaste byggnadernas positioner och hur man lätt navigerar mellan dem.

Väl framme vid Vasaskolan gick jag över en nästan tom skolgård och förstod att alla elever var inne på lektion vid den här tiden. Skolbyggnaden var byggd i två omgångar i början av 1900-talet och är ett tjugigt komplex byggt i sten. Det inrymmer stadens högstadium och vägg i vägg ligger gymnasiet. När jag kom in i skolans entré rådde ett lugn och ljudnivån var nästan dämpad. Några flickor satt tätt ihop på en bänk och viskade lågmälda hemligheter till varandra, de tittade snabbt upp på mig när jag kom in, men ägnade mig inte någon vidare uppmärksamhet. Vasaskolan är ganska stor och jag hade blivit tillsagd att fråga efter vägbeskrivning på expeditionen.

Kvinnan där inne på expeditionen verkade redan veta om mitt ärende och innan jag hunnit prata klart talade hon om för mig med ett leende att gå en trappa upp och sedan till vänster för att slutligen hitta en dörr som det stod Basen på. Väl inne på Basen, som består av flera små rum där elever ömsom verkar sitta och studera, ömsom umgås med varandra eller bara sitter framför någon dator, blir jag mottagen av läraren Ann. Hon förklarar att Basen är till för elever som bland annat behöver lite extra hjälp eller de som bara behöver sitta i lugn och ro då och då någonstans. Oavsett blir det perfekt att göra mina intervjuer där, då jag kunde låna elever som för tillfället inte hade någon lektion.

Ann placerade mig i ett av de små rummen och hämtade sedan min första informant Olov. Totalt hann jag utföra sex intervjuer på Vasaskolan, fyra pojkar och två flickor. Eftersom jag inte mötte en enhetlig grupp på den här skolan blev det svårt att grunda mig en uppfattning om gruppdynamiken och hur eleverna uppförde sig under lektionstid. Ändå fick jag en känsla av att eleverna skiljde sig från dem jag träffade i Uppsala och de hade också en annan attityd. Den var mjukare och garden var sänkt, vilket gav ett mer avväpnat och naturligt intryck av dem jag fick prata med. Medvetenheten om

vilket klädmode som är inne, verkade inte heller vara särskilt hög och ingen parfymlukta hängde tung i luften när de en och en kom in till mig.

Till en början hade Ann tänkt ut vilka elever som jag skulle få intervjua och några av dessa skulle jag i så fall få träffa efter lunch. Men jag bad om att låta de elever som var där slumpmässigt och frivilligt komma in till mig och låta sig intervjuas. Om man på något vis skulle styra vilka elever jag fick träffa skulle det vara för att få en jämn könsfördelning och gärna elever från landsbygden. Den gemensamma nämnare som gjorde sig tydlig hos de sex eleverna var att ingen av dem drömde om att flytta till någon storstad.

5.3 Bergshamra – Länna skola

Bergshamra är en tätort med 749 invånare cirka 15 kilometer söder om Norrtälje. Ortens läge vid en vik av havet sju mil från Stockholm gör att bygden lämpar sig utmärkt för sommarstugor, vilket resulterar i en befolkningsökning under sommarmånaderna. Servicen består av ett sågverk och två båtvarv, livsmedelsbutik med postombud, bensinstation, pizzeria, vårdcentral, bygdegård, två fyndmarknader, förskola, äldreboende och en grundskola.

Jag valde ut den här orten för att den är liten men ändå har en stark koppling till storstaden. Bergshamra tillhör Stockholms län och många som bor här pendlar till sina jobb i Stockholm och sommargästerna härstammar i stort sett från huvudstaden. Eftersom min mamma jobbar som låg- och mellanstadielärare på Länna skola, var det relativt enkelt att få komma dit och genomföra intervjuer. Det räckte med att ringa till rektorn och presentera mig som min mammas dotter, så blev jag ihopkopplad med högstadiets förstelärare, Anna. En förstelärare är en yrkesskicklig lärare som fortsätter att undervisa samtidigt som hen jobbar med att förbättra undervisningen, vara huvudlärare i ett ämne eller ansvara för lärarstuderande (Skolverket). Skolans helhetsintryck gav mig en gemytlig och hemtrevlig känsla. Byggnaden är stor och inhyser både låg-, mellan- och högstadium. När jag kom till skolan kunde jag på avstånd höra sorlet från de yngre barnens lek in till de äldre elevernas domäner. Skolgården ger ett lantligt intryck med grönskande omgivningar i form av träd och buskar.

Den klass jag fick träffa på Länna skola var en årskurs åtta och hade därmed ännu inte gjort sitt gymnasieval. Därför blev det lite extra svårt för dem att prata om sin framtid. Den låg allt för långt bort; i första hand hägrade ett sommarlov och sedan val inför gymnasiet. Somliga av dem hade ändå hunnit skaffa sig storartade planer för sin framtid. Liksom på Vaksala-skolan i Uppsala fick jag sitta i ett angränsande grupprum dit eleverna fick komma in en och en, vilket skedde under deras mentorstid. Det tog ett tag för klassen att samlas inför lektionen eftersom Annas fokus till en början inte låg på eleverna utan istället på att färdigställa någonting på datorn. Så under en stund fick eleverna fritt spelrum att interagera med varandra, röra sig fritt i klassrummet samt skratta och flamsa som de ville.

Stämningen var trots det ostrukturerade sammanhanget hjärtligt och avslappnat. När Anna väl var förberedd för att samla ihop eleverna, skickade hon ut pojken som kärlekstörstigt smugit sig in i klassrummet till sin käresta och bad alla att sätta sig ner innan jag fick presentera mig och vi kunde börja intervjuerna. Det märktes att eleverna tyckte att det var spännande med något nytt som skulle bryta den dagliga rutinen, så det var inte svårt att få dem att ställa upp och jag hann totalt intervjua sju elever, fyra pojkar och tre flickor.

Eleverna på den här skolan utmärkte sig genom att uttrycka en salig blandning av olika framtidsviljor. Jag kunde inte urskilja några gemensamma nämnare. En pojke var tvärsäker på att han direkt efter gymnasiet skulle ta över sin pappas familjegård i Bergshamra och sköta om kossorna, hönsen och alpäckorna samt köra maskin. En flicka var lika säker på att hon så fort som möjligt skulle flytta därifrån och tids nog jobba på en stor tidning i Stockholm.

6. Tematisering

Som tidigare nämnt har jag valt att tematisera mitt material i genus, platstillhörighet, klass och tid, vilket följande kapitel kommer att handla om. Genom att på detta sätt låta kulturanalysen följa olika spår koncentreras dokumentation och teoretisk bearbetning. Varje enskild tematisering leder över till andra teman. Tankar om social konstruktion leder in i tankar om

platsens betydelse, som sedan i sin tur länkas till klass och hierarki för att sedan titta på hur det upplevs genom tidsbegreppet. Syftet blir att förutom att inventera teman även att se relationerna mellan dessa och att fånga kulturella samband (jfr Ehn och Löfgren 2001:44).

6.1 Genus – ”kön är något man föds med, men genus är något man formas till”

Jag ser mig som elektriker. Min pappa är det och när man har jobbat i sex år får man vidareutbilda sig till hög- och lågspänning och det vill jag göra, specialisera mig.

Emma, Vasaskolan i Hedemora

Citatet här ovan belyser en flickas framtidsdrömmar i Dalarna och visar på hur hon som flicka vill slå in sin levnadsbana i en mansdominerad bransch. Det första intrycket av Emma som en liten blond och späd flicka visade sig ganska snabbt bara vara en fasad. Hennes självsäkerhet lyste rakt igenom när hon inlevelsefullt och utan någon tvekan berättade för mig om hög- och lågspänning och hur spännande det verkar vara att jobba som elektriker. Att hennes karriärval innebär att hon kommer bli ganska ensam om att vara flicka inom sektorn, verkade inte bekymra henne ett dugg. Hennes bruna ögon börjar nästan glittra när hon vidare berättar för mig att hon även har haft yrkesdrömmar om att jobba med rör, VVS, som ett alternativ. Dock uttryckte hon att ingen annan ville att hon skulle bli det eftersom mycket styrka krävs och att det därför inte är ett jobb för en tjej.

Emma blir här ett exempel på hur flickor kan missgynnas av en missvisande uppfattning om vad man som flicka kan klara av och inte klara av. Ingenting talar egentligen för att hon inte skulle klara av det. Många flickor kan nämligen påvisa en otrolig fysisk styrka och visa sig vara kapabla långt längre än vissa män rent styrkemässigt. Även jag hade en förutfattad mening i mina möten med ungdomarna där jag trodde att kontrasterna mellan könen skulle vara mer påtagliga. Jag förväntade mig nästan att flickorna drömde

om de klassiska kvinnoyrkena och att pojkarna såg en framtid i en mansdominerad kategori som lastbilschaufför eller gruvarbetare.

Tommy som går i nian på Vasaskolan i Hedemora närde till en början min fördom genom att berätta att han i framtiden drömde om att få köra runt i en gammal Cheva på raggartreffar och att jobba i gruvan med att bryta malm. Men när jag frågade honom om det fanns något annat arbete han kunde tänka sig att jobba med, kröp det till slut fram att han skulle kunna tänka sig att jobba med barn, och efter ytterligare lite betänketid la han till att han ville jobba med barn på en förskola. Tommy och Emma i Hedemora bekräftar en förmåga att överskrida de upplevda begränsningar som samhällsnormativt förväntas på dem utifrån deras kön.

Om man bortser från de biologiska skillnaderna och enbart studerar hur vuxna beter sig mot barn beroende på vilket kön de har, går det att urskilja en ganska markant skillnad mellan pojkar och flickor. Det är inte bara hur vi vuxna beter oss mot våra barn som påverkar den sociala inläring de uppfostras med, utan redan från födsel får vi lära oss genom reklam, tv och tidningar att flickor bär rosa och stillsamt leker med dockor medan pojkar har kläder i mörka och dova färger där lekarna är mer stökiga. Att beteckna rosa som en flickfärg och blått som en pojkfärg är ett exempel på hur vi skapar genus.

Medierna spelar en stor roll i både fasthållandet och ifrågasättandet av genusmönstret, jag kan tänka mig att till exempel såpoperor saluför bilder av kvinnlighet och manlighet som tittarna använder för att själva konstruera föreställningar om genus. Barnen tilldelas olika roller redan från det att de föds. Vad säger egentligen barnmorskan till spädbarnet vid födseln om det är en kille eller en tjej? Kanske får man höra att pojken var en tuff och stark kämpe medan flickan ser ut som en näpen liten docka. Inte sällan bedöms flickor efter sitt utseende och hur de beter sig medan pojkar mer bedöms efter vad de åstadkommer. När man djupare funderar över dessa frågor förstår man hur könsladdade de flesta företeelser är i vårt samhälle.

När jag utförde mina intervjuer på de tre skolorna, upplevde jag ett mönster där det var mycket svårare att få flickorna att ställa upp på intervjuer. Pojkarna var mer framfusiga och orädda till att frivilligt ställa upp. På

varje skola var jag tvungen att be om att fler elever som blev inskickade till mig i grupprummen skulle vara flickor. Om detta var en strukturell orsak där flickorna inte är vana att ta för sig lika mycket som pojkarna är egentligen svårt att svara på, men oavsett blev det en tydlig struktur som jag la märke till.

Det finns många könsbestämda gränser och normer i vardagslivet som vi inte är medvetna om. Finns vanan att kategorisera i termer av manligt och kvinnligt är det nästan omöjligt att tänka bort könen som biologisk och kulturell organisationsprincip. Könsskillnaderna blir gärna ”naturliga” och människor kan se sig hotade av även smärre förskjutningar i definitionen av vad som är manligt respektive kvinnligt. (jfr Ehn och Löfgren 2001:81).

Även om min studie inte visar på de skarpaste ytterligheterna i könen sociala olikheter hos mina informanter, uppstår ändå några frågor kring detta. Ett exempel är varför bara tre av de sju flickor ville arbeta fysiskt med kroppen medan åtta av elva pojkar uttrycker en stark längtan att få göra det. De andra tre pojkarna drömde om att studera vidare efter gymnasiet eller göra karriär idrottsmässigt. Två av flickorna drömde om att få jobba i konditori. En av dem, Emma från Bergshamra, ville starta upp en egen verksamhet i New York och uttryckte sig så här:

Jag gillar att baka nästan allt, men det roligaste är cup cakes. Jag har tittat på så många serier som är inspelade i New York och det verkar vara så trevligt där. Shoppingen verkar vara så bra.

Lite senare i intervjun motsäger Emma sig själv när hon berättar vidare.

Jag vill ha ett jobb där jag tjänar bra och som jag trivs med. Då behöver jag nog en ganska lång utbildning och det vill jag troligtvis ha för att få en bra framtid. Jag kommer att gå högskolan direkt efter gymnasiet för att få extra utbildning och för att verkligen bli någonting”.

Även om Emma hade en romantiserad dröm om ett cupcake-bageri eftersom hon hade sett det i amerikanska serier, har hon samtidigt någon sorts

realism i sin framtidsdröm som präglas av studier på högre nivå. De andra flickorna hade drömmar om frisör, journalist, starta upp ett klädmärke och den möjligtvis lite mer könsneutrala drömmen om att få jobba i tullen på Arlanda. Även om min studie är relativt liten och jag inte har kunnat påverka urvalet av mina informanter blir det ändå ganska tydligt hur flickor och pojkar drömmer om yrkeskategorier utifrån den förväntade föreställningen om könen. Samtidigt som jag hos Tommy och Emma stötte på fenomen som utmanade denna konstruktion.

Hur genus kom till uttryck i skolorna på de olika orterna är egentligen ganska svårt för mig att besvara. En mer omfattande studie hade krävts och fler djupgående observationer för att få ett mer tydligt svar. Att en dikotomi mellan könen gick att skärskåda var uppenbart. Men hur det sociala könets självklarheter eller onaturligheter var uppenbara eller inte, var ganska svårt att egentligen upptäcka. Att pojkarna hade stort utrymme på Vaksalaskolan i Uppsala i jämförelse på Länna skola i Bergshamra kan dock vara en indikator på en jämställdhetsorättvisa – samtidigt som det också kan mäta rådande klimat på skolorna, där Uppsala uppvisade en stökigare atmosfär. Förvisso är dessa indikatorer beroende av varandra och ett stökigt klimat där pojkar tar stort utrymme kan mynna ut i en diskriminering av flickor.

6.2 Platstillhörighet – identitet och värdering

När jag går i skolan nu kommer jag ju att bo hemma eftersom det är så nära. Men sen vill jag ju flytta och det blir väl antagligen lägenhet först och sen vill jag bo i hus någonstans utanför staden, alltså Hedemora. Ja, jag tror att jag vill bo i närheten av Hedemora, jag vill inte flytta för långt bort. Men kanske en bit utanför Västerås, det verkar också trevligt. Storstaden lockar inte, på något sätt blir jag lite folkskygg när det är mycket människor. Jag gillar småstäder, där alla känner alla och man kan lita på varandra. Jag gillar inte Stockholm. Men jag vill inte bo på en bondgård sen, för det blir för ensamt. Jag vill ändå ha grannar så att det blir lite liv och rörelse. Lantligt men ändå inte bondgård.

För många människor finns det en plats där man känner sig hemma och där man har sina rötter, en plats en människa definierar och identifierar sig genom. Vilken betydelse har egentligen den här platsen för en människas identitet och känslomässiga hem? Varför känner Olov i citatet ovan en sådan lokaltillhörighet och individuell platsidentitet att han vill stanna kvar i Hedemora? Jag vill i det här avsnittet försöka att identifiera lokala tillhörigheter och samhörigheter hos mina informanter.

Den fysiska miljö, där barn och unga växer upp är även deras utvecklingsmiljö. Den påverkar förutsättningarna för deras framtida hälsa, välbefinnande och intresse för sin omvärld. Det var under mina möten med eleverna som platstillhörigheten gjorde sig kännbar och jag förstod betydelsen av den känslomässiga upplevelsen hos individen av att känna sig hemma på en plats. Platsen spelar en nästan avgörande roll för hur man formas som människa. Där finner man plattformen för sin vardag och destinationen för sina drömmar. Platstillhörighet blir fundamental för individens identitet. Eftersom vi alltid befinner oss på plats och alltid bär med oss plats, blir det nästan ofrånkomligt att vi även identifierar oss genom plats (Agnidakis 2013:17).

Min studie belyser olika upplevelser av platstillhörighet utifrån de olika orterna som jag har besökt. Att höra till en plats handlar om att höra samman, denna samhörighet sker mer eller mindre medvetet genom olika slags upplevda gemensamma förhållningssätt till och agerande på platsen. Platsidentitet kan också vara en social identitet där identiteten består av olika sociala identifikationer som framträder beroende på sammanhang (Agnidakis 2013:10).

Platsidentitet kan alltså uttrycka tillhörigheten för en grupp människor som definieras av plats. Det blev väldigt påtagligt i Hedemora hur eleverna relaterade och identifierade sig genom sin ort. Ingen av eleverna hade särskilt stora ambitioner om att lämna området i och runt Hedemora. Vissa pratade om att flytta iväg ett tag efter studenten men att till slut ändå återvända till sin hembygd såsom det inledande citatet påvisar. Olov var säker på sin sak, han ville inte flytta ifrån Hedemoraområdet. Bandet till lokalsamhället

är starkt. Paul Agnidakis förtydligar i ”Rätten till platsen” (2013) om lokal-tillhörighetens innebörd:

Att man knyter starka band till sin hemort är naturligtvis inte något som kan betecknas utmärkande för just dessa samhällen. Människor generellt tenderar att odla motsvarande känslor för platsen där de bor och verkar sedan en tid tillbaka. Det sker individuellt men även kollektivt, i sociala relationer som inkluderar släkt och vänner, när man helt enkelt förenas och vill fortsätta att kunna förenas på en plats.

Jag ska genom ytterligare ett citat förtydliga hur lokaltillhörigheten kommer till uttryck i Hedemora. Ludwig drömmer om en hockeykarriär och sa såhär om sitt gymnasieval:

Jag ska plugga ekonomi i Leksand, det är ett hockeygymnasium så att man kan träna när man inte är i skolan. Jag får flytta dit till lägenhet och jag känner mig trygg i Leksand. Det är inte en sån stor stad, det känns som Hedemora ungefär.

Här blir det ganska tydligt hur platsens betydelse påverkar individen, där Ludwig vill söka sig till en ort som känns hemtam och liknar hans hemort. Platsidentitet är ungefär samma som geografisk identitet vilket anspelar på de känslomässiga förhållanden och kulturella förankringar man har till sin ort. Detta har med platsidentitet att göra där platsen blir en del av människan och hen i sin tur en del av platsen. Identitet behöver dock inte nödvändigtvis vara knuten till en bestämd plats utan det blir snarare en sorts typifiering, där identitet är kopplat till en bestämd typ av plats. Platsen blir också en sorts arena för det invanda umgänget med släkt och vänner. På så sätt blir platsen en plats för det sociala och kulturella kapitalet – en del av personens habitus.

Eftersom Ludwig känner att Hedemora och Leksand liknar varandra i egenskap av städer, kan han identifiera sig med båda platserna. Troligtvis har dessutom städernas storlek en signifikant betydelse i Ludwigs tillhörig-

hetskänsla samt även det förhållandevis korta avståndet mellan städerna. Av mina informanter att döma ter sig detta fenomen starkare i den ort som är belägen längst från Stockholm, i skolorna i Bergshamra och Uppsala var den generella uppfattningen något annorlunda. Josefine från Länna skola i Bergshamra talade om sin framtid på ett motsatt vis.

Det är så begränsat. Jag vill kunna göra lite mer och ha möjligheter. Så det är därför jag vill söka mig utåt. Sista handsvalet är att gå på Rodengymnasiet i Norrtälje. Jag vill inte stanna kvar bara här. Jag vill utforska och se hur andra har det och det är väl det jag brinner för och det är därför journalist skulle passa så bra tror jag.

Josefine är exempel på en av de informanter jag träffade som ville flytta till en storstad och därmed lämna den lilla orten Bergshamra. Sverige är det EU-land som urbaniseras snabbast och idag lever mer än var femte svensk i en storstad (eurostat.ec).

När jag jämför Olov från Hedemora och Josefine från Bergshamra som ett motsatspar där den ena vill stanna kvar i sin hembygd och den andra vill flytta till storstaden, går det givetvis inte att dra några generella slutsatser utifrån detta. Båda ungdomarnas föräldrar har högre utbildning för att se det ur ett socioekonomiskt perspektiv och min personliga uppfattning av ungdomarna gav ett likvärdigt intryck av harmoniska och trygga människor. Därför blir det intressant att sätta dem som motsatspar.

Olovs vilja att bo kvar i Hedemoraområdet blir ett uttryck för en stark platstillhörighet där det sociala kapitalet troligtvis spelar en stor roll. Han har sin trygghet i Hedemora genom familj och vänner och han blir någon genom att bo där. Att flytta skulle innebära att han även blir tvungen att på nytt skapa sin identitet.

Josefine däremot, liksom fyra av hennes klasskompisar, drömde om att flytta ifrån Bergshamra, vilket i och för sig inte talar emot att de en dag blir hemåtervändare när de blivit äldre. Men av någon anledning var fler av ungdomarna i Bergshamra än i Hedemora benägna att flytta.

I Uppsala drömde eleverna om att flytta till ännu större städer, alternativt bo kvar, enbart en pojke ville flytta ut till landet men då på pendlingsavstånd till Uppsala.

En fråga man kan ställa är huruvida platsidentitet hänger samman med själva platsen eller om det snarare har något att göra med vilket habitus som nedärvt från föräldrarna. I Hedemora såg jag en stark anknytning till orten, något som kan ha med det sociala nätverkets trygghet att göra, det vill säga ett socialt kapital. Det sociala kapitalet gjorde sig också kännbart hos ett fåtal informanter både i Uppsala och Bergshamra.

Exempelvis formulerade sig Julia i Bergshamra så här: *"Flyttar jag inte till Stockholm kan jag tänka mig att bo i området här eftersom alla mina släktingar bor här"*. Citatet blir en stark manifestation av vad socialt kapital faktiskt innebär och vad det kan göra för platsens betydelse samt hur man identifierar sig utifrån plats. Familj, vänner och andra betydelsefulla människor i omgivningen kan ha en stor inverkan på den trygghet man kan känna på en plats.

Vilken uppväxtmiljö man har haft, kan också ha en stor betydelse för vilken platsidentitet man känner. Josefine, som tvärsäkert vill flytta ifrån Bergshamra för att jobba på någon större tidning, har föräldrar som är upp-
vuxna på andra orter än Bergshamra och som flyttade dit när hon var liten, har övertagit ett annat habitus än Julia trots att de är upp-
vuxna i samma ort.

Även det kulturella kapitalet kommer till uttryck här genom flickornas föräldrar och vilka jobbsituationer de befinner sig i. Det kulturella kapital som tillägnats Josefine är en biljett in i utbildningsväsendet eftersom hennes föräldrar har högskoleutbildningar. Julia vars mamma jobbar som vårdare och vars pappa lär ut hur man kör lastbilar och truckar, har tillägnats en biljett till de praktiska yrkenas karaktär där hon drömmer att få jobba som frisör. Bourdieus teori om kulturellt kapital är inte en statussociologi av den sorten som placerar in människor i hierarkier. Utbildningssystemet är ett av de primära slagfälten, som vid sidan av familjen kan betyda mest för hur det kulturella kapitalet fördelas och som utgjorde det främsta föremålet för Bourdieus sociologiska intresse (Broady 1985:57).

Slutligen kan jag säga att platsidentiteten är ytterst individuell och dessutom olika stark på olika orter, även om orterna inte är avgörande utan snarare vilka värderingar och preferensramar som nedärvt från föräldrar. Habitus är nödvändigtvis inte heller ett krav på hur man som person identifierar sig genom platsen även om det är högst kännbart i just den här studien.

Förhållandet mellan stad och land ger ett perspektiv i min undersökning som går emot den rådande urbaniseringstrenden. Ungdomarna i Hedemora ratade Stockholm och andra större städer i ett löpande band. Ella från Vikmanshyttan utanför Hedemora formulerade sig så här:

Jag tror att jag kommer att bo kvar i Vikmanshyttan och Hedemora. Jag trivs att bo här. Jag är inte så duktig på att hitta i Stockholm och känner inte att jag vill bo där. Det är så stort där, mycket bilar och typ kaos överallt. I Vikmanshyttan är det mindre och lantligt.

Fler elever uttryckte en antipati emot storstäder såsom Gabriel i Bergshamra: *"Gärna på landet, jag gillar att vara off side, det är inte jättemysigt i de större städerna, lite för mycket folk där"*. Men även om antipati rådde fanns också en realism där informanterna var väl införstådda i småstädernas och landsbygdens problematiska nedprioritering då Josef i Hedemora berättade: *"Jag vill inte bo i en stor stad sen, jag är van vid Hedemora, men jag kommer kanske att bli tvungen att flytta till Stockholm om jag vill hitta jobb eftersom det inte finns så många här."* Josef, som hade svårt att sitta still även under den korta stund som han och jag samtalade, delgav att han led av ADHD, vilket i hans fall gör att tryggheten på en plats kanske blir extra viktig och att hans sociala kapital kan komma att ha en avgörande betydelse för hans framtida förutsättningar.

6.3 Klassmarkörer – ett skiktat samhälle

Min mamma jobbar inte, hon är hemma, rider mycket och tar hand om huset. Min pappa har ett eget företag där han håller på med renovering och gör om allt från kök till badrum. Det är lite i hans företag som jag har tänkt att jag ska jobba.

Citatet är från Mattias i Bergshamra och är ett exempel på hur vissa hushåll i Sverige kan ha det, där enbart ena partens inkomst räcker för att försörja hela familjen. Även om plats och identitet kan definiera en människas sociala tillhörighet får man inte glömma bort att tala om klasstillhörigheten. Sverige präglas idag av större klasskillnader än på mycket länge, där gapet mellan rika och fattiga snabbt ökar (pejl.svt.se). I den här analysen vill jag försöka att dra slutsatser av klasskillnadernas signifikans utifrån vad informanternas föräldrar arbetar med och om detta går att koppla till platsen där de lever och är verksamma.

Ett samhälle är alltid skiktat och ett av de vanligaste begreppen för att beskriva detta är just klassbegreppet. Klass bygger traditionellt sett på en socioekonomisk skiktning där samhället delas upp efter inkomst och ägande av kapital (Broady 1986). Att göra en klassanalys av en grupp människor är ett sätt att belysa maktstrukturer och inte, som det ibland kan verka, att dela in människor i bättre eller sämre. Det finns utan tvekan en stor systematisk rangskillnad mellan människor även i samhällen som betonar vikten av jämlikhet. Klasssamhället reproduceras och förs över från generation till generation, så att barnen övertar sina föräldrars klasstillhörighet. Hela samhället är delaktigt i denna process. (Hylland Eriksen 2010). Det är detta fenomen som Bourdieu har gett benämningen habitus och det är denna företeelse som jag exemplifierar genom mina informanter.

Sverige beskrivs ofta som ett av världens mest jämlika länder. Det behöver inte betyda att alla lever under samma förhållanden, men att skillnaderna är mindre än i andra länder. I Sverige lever människor under olika villkor, med olika materiella levnadsstandard och med olika livsstilar. Oavsett vad man mer specifikt lägger in i begreppet klass och klasstillhörighet talar mycket för att en individs sociala situation i termer av position på arbetsmarknaden och i samhället har betydelse för livsvillkor, livsstil och politiska uppfattningar. Dessa yttringar kan förklaras med Bourdieus sociala och kulturella kapital som en reproduktion från generation till generation.

Mattias citat som inleder detta avsnitt, beskriver en form av klasstillhörighet där familjens ekonomiska förutsättningar tillåter modern att agera som hemmafru och ägna sig åt sitt fritidsintresse. Det beskriver även ett

socialt kapital. Detta kapital synliggörs genom att Mattias har en given plats inom företaget och därmed är hans framtida levebröd säkrat. Det sociala nätverket, i det här fallet familjen, fångar upp och bjuder in till en framtid av trygghet. Kulturellt kapital, som i Bourdieus mening beskriver en sorts inträdesbiljett inom utbildningsväsendet genom habitus från sina föräldrar, kommer inte till uttryck i Mattias fall. Däremot finns ett tydligt inslag av ekonomiskt kapital som Bourdieu menar avser materiella tillgångar (Broady 1986).

Habitus hos Mattias manifesteras genom att han ämnar ta över sina föräldrars profession. Det uttrycks också genom att han säger: *"Bara jag får jobba med kroppen. Och för att bli snickare får man gå som lärling eftersom jag hoppas på att inte plugga så mycket mer."* Om Mattias utbildar sig till snickare blir det också nästan givet att han kommer att jobba i sin fars företag och kanske till och med ta över det en dag. Genom att kliva in och ta över sin pappas företag kommer han även att ta över den sociala status och den ekonomi som pappan har byggt upp. Därmed har Mattias hamnat i en given samhällsklass redan från födsel. Självklart finns det möjlighet för honom att överge den för honom givna klassen genom att göra andra livsval, som exempelvis att studera.

Det var relativt lätt att se ett visst mönster där informanterna mer eller mindre omedvetet levde efter sina föräldrars habitus. Det blir ganska tydligt i följande citat där Oliver från Länna skola drömmer om att hålla på med musik i framtiden men samtidigt inser att det ligger nära till hands att bli lastbilschaufför.

Jag håller ju på med elektronisk housemusik som jag gör hemma, så jag tänker kanske spela på konserter och klubbar och lite sånt. Annars kanske lastbilschaufför. Kanske att det låter som lite skilda världar, men min pappa är lastbilschaufför. Jag har åkt med honom och jag kan köra lastbil och jag kan lastbilar och hur man hanterar dem. Det tjänar man också rätt så mycket pengar på, om man kör långa resor.

De allra flesta av eleverna har framtidsdrömmar som på något vis anknyter till deras föräldrars arbeten alternativt till föräldrarnas önskemål eller godkännande. Jakob, som bor i Uppsala och drömmer om att bli advokat, är ett annat exempel, där han väljer framtid utanför föräldrarnas ramar.

De driver en restaurang här i Uppsala och ett sommarcafé i Örebro. Mina föräldrar låter mig välja vad jag vill inför framtiden, men de tycker att advokat är ett bra jobb. De som har blivit dömda ska få ett rättvist straff. Jag hoppas att jag kan komma dit! Annars är det via filmer som jag har fått idén.

Jakob har en annan framtidsvision som skiljer sig från föräldrarnas arbete. Detta är ett habitus som å ena sidan har modellerats i en modern medievärld och å andra sidan en överensstämmelse i släktskapet där ambition och drivenhet slår högt. Arbetet utgör grunden för hur vi definierar och avgränsar klasser ifrån varandra. Det är därför ett rimligt antagande att olika klasser skiljer sig i sin syn på arbetet. Eftersom det finns vissa distinktioner mellan makt och inflytande på arbetsplatsen, liksom bördor och belöningar från arbetet som skiljer sig mellan klasser, kan man förvänta sig att även människor i olika klasser ska skilja sig i hur de ser på arbetet (Svallfors 2004:47).

Klasstillhörighet brukar oftast markeras med kultur, smak och medieval. Görs ett klassbyte brukar också uppsättningen av vanor ändras – habitus. Genom att erövra nytt kulturellt kapital kan man få förutsättningar för tillträde till högre samhällspositioner. Men i Jakobs fall har ett sorts habitus gestaltats direkt från medievärlden där inspirationen förmedlats från filmer. Troligtvis är kombinationen av föräldrars inverkan och sporrande filmer en drivkraft för Jakob att vilja studera till försvarsadvokat.

Klass strukturerar människors vardag genom Bourdieus habitus. Habitus är ett dispositionssystem som tillhandahålls genom inläring och det påverkar individens sätt att tolka sin omgivning; hur vi tänker, känner, handlar och rör oss i den sociala världen. Habitus är kopplat till de objektiva livsbetingelser som kännetecknar individens uppväxtmiljö och som sedan styr individens föreställningar och handlande, men som även bidrar till repro-

duktionen av de sociala strukturerna. Dock är habitus inte statiskt utan förändras ständigt i samspelet med omgivningen (Bourdieu 1991:152 ff.). Oskar i Bergshamra blir ett tydligt exempel på uppväxtmiljöns inverkan när han uttrycker sin framtidsvision.

Jag är säker på att jag kommer att vilja ta över gården, ja! Jag är inte sugen på att göra någonting annat efter gymnasiet, inte resa eller plugga. Jag vill ut och jobba direkt och vill vara kvar på gården så länge jag lever. Gården har funnits i familjen i 70 år tror jag.

Oskars livsval kan uppfattas som rationellt agerande, men i enlighet med Bourdieus habitus förstår man att beteendet omedvetet är ett avtryck av sin fars fotspår. Oskar har tillägnat sig det habitus som erbjudits honom från sin uppväxtmiljö. Likaså har Mattias, Oliver och Jakob mer eller mindre omedvetet tillgodosett sig det kapital de har erbjudits.

I min undersökning har inte några större olikheter påvisats mellan de olika orterna just vad gäller habitus. Däremot kunde jag avläsa en skillnad i vilken typ av yrkesdrömmar ungdomarna hade. De praktiska yrkena utmärkte sig i Hedemora och teoretiska yrken som kräver en högskoleutbildning gjorde sig mer kännbara i Uppsala och Bergshamra.

Ingen av mina informanter i Hedemora drömde om att studera vidare, medan ungefär hälften av informanterna i Uppsala och Bergshamra drömde om det. Detta påvisar ett starkare kulturellt kapital på de två sistnämnda orterna. Detta kulturella kapital ger också ofta inträde till en annan samhällsklass som kan skilja sig från den klass där de som väljer de praktiska yrkena. Detta behöver inte betyda att någon av klasserna tjänar mer eller mindre pengar.

Det kulturella kapitalet handlar om en finkultur som bland annat innefattar en ”god smak” och ett kultiverat språkbruk (Bourdieu 1991). Utifrån min studie blev klassmarkörerna kännbara på de olika orterna. Som jag tidigare har nämnt, är denna studie relativt liten och man ska vara försiktig med att generalisera. Att tala i kollektiva termer kan bli missvisande efter-

som många individer faktiskt gör klassresor åt båda hållen och detta oberoende av både plats och yrke.

Genom att ständigt ifrågasätta hur vi bygger upp verkligheten genom att ordna, kategorisera och etikettera den, kan man förhålla sig kritiskt till hur klassifikationssystemet kan ge en falsk trygghet och hur orättvisor kan uppstå i samhället. Det kulturanalytiska förhållningssättet genomsådar invanda hierarkiska system och noterar den ordning och reda som skiktat samhället. Det är i de vardagliga formerna som människan egna kulturella ordning bekräftas genom att man etiketterar andras ordning i termer av olika klasser.

Klasssystemet är oftast outtalat och det existerar i samhället som en outtalad överenskommelse och formuleras genom kultur, smak och position. Det är de tillsynes triviala detaljerna som länkar samman människor inom olika klasser, till exempel hur man rör sig eller hur man pratar, vilka kläder och vilka märken. Vardagslivets förlopp och dess betingelser blir klassmarkörer i ett segregerat samhälle. Som sagt kan utbildningsnivå också vara en indikator på en viss klasstillhörighet. Josefine i Bergshamra bevisar med sitt uttalande att hon redan nu kommer komma tillhöra den grupp som benämns akademiker och därmed redan är tilldelad ett kulturellt kapital.

Min pappa är politiker och sitter i riksdagen. Jo, jag tror att jag har blivit lite påverkad därifrån när jag har varit med några gånger på kontoret och där de sitter i salen. Jag kommer absolut att se till att ha en redig utbildning oavsett vad jag blir, direkt efter gymnasiet, eftersom att det är en bra start för att komma vidare.

Klass är således en social identitet som påverkas av hur vi ser på oss själva i relation till det samhälle vilket vi verkar och lever våra liv i. Uppväxtmiljö och uppfostran är också starkt bidragande orsaker till hur en människa väljer att leva sitt liv. Dock bör den sociala identiteten hållas skild från den personliga identiteten som avser synen på oss själva som unika individer (Bradley 1996).

6.4 Tid – ”jag tar dagen som den kommer”

Nej, nu när man är tonåring så tar man dagen som den kommer. En dag kanske det är si och en annan kanske det är så. Och det händer väldigt mycket under den här tiden så vi tar som sagt dagen som den kommer. Någon säger att hon kanske vill bli det, men det kan ändras nästa dag.

Alla de elever som jag intervjuade fick frågan om de tänkte på eller pratade mycket om sin framtid med vänner och familj. Eftersom mina intervjufrågor innefattade ett tidsperspektiv tvingades informanterna att sätta sig själva i relation in i en okänd framtid. Flickan Nor i Uppsala, som citatet är hämtat från, formulerade sig på ett sätt som sammanfattade alla mina informanternas uppfattning. Även om alla hade framtidsvisioner var det inget de tillsynes verkade ägna någon större tankemöda. Men å andra sidan uttrycker också Nor en distans där hon betraktar sin egen nutida ungdom utifrån en kommande vuxens perspektiv. Utgångspunkten för tidsuppfattningen blir å ena sidan här och nu, samtidigt som det blir en distansering från nutiden in i framtiden.

Ett sätt att organisera tid i kulturella termer kan vara genom generationer och åldersklasser. Alla kommer nog ihåg hur man upplevde tiden som liten, då ett dygn kunde kännas som en vecka och ett sommarlov kännas som ett år. I vuxen ålder får vi ett annat grepp om tiden och vi blir mer realistiska i vårt synsätt. Men fortfarande kan en kvart av tristess kännas lång som en timme och lyckliga år bara susa förbi. Så känslan av tid som en icke konstant faktor lever sig kvar upp i vuxen ålder. Tidsbegreppet är ett kulturellt redskap som används bland annat för att markera förändring och kontinuitet i vardagslivet (Ehn och Löfgren 2001:110). Tiden är oftast en självklar ingrediens men för de flesta människor är tid ett skiftande fenomen vilket gör det så intressant att utforska upplevelsen av tidsbegreppet.

Gabriel i Bergshamra funderar i ena stunden på att studera vidare på universitet, men i nästa mening beskriver han att han vill jobba ganska mycket, men i slutändan beror allt på vad han känner för då. Tidigare i intervjun uttryckte Gabriel att han även ville bli bandyproffs. Han talar om

tidsaspekten som en gränslös dimension, där framtiden innehåller en outsinlig känsla av tid.

Genom det inledande citatet av Nor verkar ungdomarna tillsynes inte fundera så mycket över tiden överhuvudtaget i den åldern. Men jag utgår från att funderingar om tidsdimensionen ligger och groor någonstans hos de flesta individer, även då man träder in i vuxen ålder och förhållandet till dimensionerna tid och rum drastiskt förändras. Med den rådande teknikåldern blir känslan för tid ännu mera svävande, när man kan flyga till andra sidan jorden på kortare tid än ett dygn, där mobiltelefoner uppgraderas efter ett halvår till en nyare modell och då vi ständigt blickar framåt mot nästa nya tekniska underverk. Nutidens människa har övat upp en kompetens att ta in en komprimering av förlopp, att förstå snabba bildväxlingar och antydningens konst. Idag upplevs TV-program från 1970- och 80-talen som olidligt långsamma och övertydliga i sitt berättande och att vänta en sekund extra på datoruppkopplingen kan kännas som en evighet (Ehn och Löfgren 2001:122).

Inför varje möte med mina informanter övertygade jag dem om att det inte var några svåra eller komplicerade frågor som jag skulle ställa, men att de däremot skulle få tänka till lite grann. När jag ställde min inledande fråga om var de såg sig själva om tjugo år blev de allra flesta fundersamma i några ögonblick innan de fortsatte. Olov i Hedemora funderade så här kring sin framtid:

Så om 20 år har jag kanske en egen firma och förhoppningsvis har man väl fru, barn och ett hus och sådant där, för då är jag väl 35 år? Så då är man ju ganska gammal och då hoppas man väl på det. Det är ju något sorts lugn eller lycka i att kunna få slå sig ner, slå sig till ro och få barn. Det känns som att alla vill ha det. Så jag är liksom en av dem.

De flesta av informanterna hade lätt att måla upp en bild av var de såg sig själva om tjugo år, men desto svårare att se vägen dit. Även om de hade tankar om huruvida de behövde studera eller inte, eller vad annat som krävdes för att lyckas ta sig till målet. Min informant Sandra i Uppsala berättar

för mig att hon inte heller talar så mycket om framtiden med sina kompisar utan snarare om vad de ska göra nästa år. Hon berättar vidare hur hon vill leva livet innan hon skaffar familj och barn. När jag då frågar henne vad det innebär att leva livet, hade hon det svårt att definiera exakt vad det innebar.

Visst är det förståeligt att det blir svårt för en femtonårig flicka att blicka in i framtiden och försöka se vad som krävs för att på bästa vis leva livet. Att det var mycket lättare för eleverna att drömma om de distinkta händelserna i deras framtida liv blev påtagligt under intervjuerna. Milstolparna såsom studenten, utbildning och familj är lättare att orientera till än vardagslivet. Edvin i Uppsala försöker dock att beskriva en tänkbar vardag där han säger: *”På fritiden kommer jag att spela badminton, simma och leka med mina barn. Mitt hem kommer att ha en inredning från 2000-talet med lite inblandning av gammalt”*. Förutom små redogörelser av vardagslivet av de här slagen, var uppfattningen om tiden för de flesta av mina informanter en ganska diffus och vag känsla om någonting som sker sen, någon gång in i framtiden. Ingenting vi behöver tänka på nu.

Hur vi uppfattar tiden och förhåller oss till den är väldigt individuellt. Tidsdimensionen är elementär för vårt medvetande och allt bortom det exakta nuet tillhör antingen dåtiden eller framtiden. Tid, rum och medvetande är centrala begrepp som på olika sätt är starkt sammankopplade till varandra i ”känslan för tiden”. Tidsmedvetenhet är en förmåga som löper parallellt med andra grundläggande förmågor såsom rumsuppfattning, planeringsförmåga, medvetenhet, uppmärksamhet, logik och så vidare. I människans utveckling till en vuxen individ binder vi samman tiden till en helhet där dåtid, nutid och framtid hänger samman och balanserar varandra.

Uppfattningen om tiden var något som gemensamt knöt samman alla informanterna på orterna. Känslan om tiden som något abstrakt och något oskarpt upplevdes lika hos dem alla. Frågan är om fenomenet belyser generationskulturen snarare än upplevelsen utifrån platsen. Där generationskulturen kan ses som en kulturell konstruktion och gemensam livserfarenhet. Varje generation bygger upp sin egen gemenskap där det skapas en identitet i hög grad genom profileringen mot de som kommer efter eller de som kommer före (Ehn & Löfgren 2001). Gemenskapen som binder

samma den generation jag fick träffa, är upplevelsen av att vara tonåring och de känslor och upplevelser som åligger människor i den åldern.

7. Sammanfattande diskussion

Den här uppsatsen har handlat om ungdomars framtidsvisioner på olika orter och hur dessa kommer till uttryck. Att hela tiden kontrastera ungdomarnas visioner mot varandra har varit en grundtanke genom hela uppsatsen för att bli varse likheter och olikheter. Avslutningsvis ska jag göra en ansats till att knyta ihop några av uppsatsens viktigaste delar där dikotomin småorten och storstaden har varit ett ständigt och kanske bitvis underliggande tema i mina diskussioner. Samhällsutvecklingen syns som tydligast i ungdomars värderingar, eftersom dagens unga är barn av sin tid. De kommer också att bli morgondagens vuxna och deras tankar anses säga något om framtida försök att forma samhället, och kanske till och med om hur detta samhälle kommer att se ut. Det är därför framtidsstudier blir ett viktigt angreppssätt för att söka förstå något om dagens samhälle. Ett samhälle där man på sikt kan försöka uppnå att hela Sverige ska kunna vara verksamt, satsa på jämställdhet och klassutjämning i ett tidsperspektiv som går i ett allt snabbare tempo.

Eftersom genus är ett nyckelbegrepp för att förstå hur ojämställdhet och jämställdhet uppstår tyckte jag att det kändes viktigt att ha med ett tema om det i min uppsats. Jag ville försöka ta reda på hur tydligt genus speglades på skolorna och blev både positivt överraskad och fick även vissa förväntningar uppfyllda. Några elever drömde om att bryta genuskontraktet (Hirdman 2001) om osynliga normer och förväntningar på manligt och kvinnligt. Medan andra elever omedvetet förväntade sig att leva efter detta genuskontrakt. Skillnader mellan orter var inte på något vis självklart, dock fanns en antydning till en mer ojämställd attityd i Uppsala. Om detta har att göra med attityd eller orternas storlek lämnar jag obesvarat.

Jag har däremot kunnat konstatera att platstillhörigheten inte är utmärkande för orterna utan att det snarare är ett utmärkande drag generellt för människan, där hen tenderar att odla känslor för platsen där hen lever och verkar. Att dessa känslor sedan är högst individuella blev tydligt i min

undersökning. Samtidigt som det gick att urskilja en övervägande starkare känsla för platsen på de två mindre orterna. Detta hänger med hög sannolikhet samman med socialt kapital och trygghetskänsla. Även habitus har en viss inverkan, då föräldrarnas ambitioner avspeglas på barnen och därmed även känslan för platsen.

Detta leder in oss på nästa spår om klass. Att barnen oftast nedärver sina föräldrars kapital, var tydligt märkbart i min undersökning. Skillnader mellan orterna blev kännbart på så vis att det sociala kapitalet syntes starkast i Hedemora medan kulturellt och delvis ekonomiskt kapital visade sig vara starkt i Uppsala och Bergshamra. Detta kan bero på orternas bostadspriser och att de ligger närmare till hands för framtida studier. Klass är en social identitet som påverkas av hur vi ser på oss själva i relation till det samhälle som vi verkar och lever våra liv i, vilket blev tydligt i den här studien. Den visar även att uppväxtmiljö och uppfostran är starkt bidragande orsaker till hur en människa väljer att leva sitt liv.

Ungdomaranas upplevelse av tiden blir ett svar på hur ungdomar generellt ser på sin framtid. En framtid av outsinlig tid, där mycket kan klämmas in och mycket ska hinnas med. Tiden blir en gemenskap som binder samman en generation.

På det stora hela är skillnaderna om hur människor drömmer och lever sina liv inte så radikalt olika. Oavsett i vilken ort vi bor eller vilken klass vi tillhör handlar drömmarna om ett slags essentiellt livsbejakande, något som förutsättningslöst borde vara åtkomligt för alla samhällsgrupper oavsett var i Sverige vi lever och verkar.

Litteraturlista

Agnidakis, Paul; 2013. *Rätten till platsen: tillhörighet och samhörighet i två lokala industrisamhällen*. Brutus Östlings bokförlag, Höör.

Bradley, Harriet; 1996. *Fractured Identities: Changing Patterns of Inequality*. Polity Press, Cambridge.

Broadly Donald; 1986. *Kultur och utbildning: Om Pierre Bourdieus sociologi*. Liber, Stockholm

Bourdieu, Pierre; 1997. Översättning: Stierna, Johan. Förord: Gesser, Bengt. *Kultur och Kritik*. Daidalos, Göteborg

Ehn, Billy & Löfgren, Orvar; 2001. *Kulturanalyser*. Gleerups, Lund

Hirdman, Yvonne; 2001; *Genus*. Liber AB, Lund

Hylland Eriksen, Thomas; 1995, 1999. *Små platser – stora frågor*. Scand-Book, Falun:

Kaijser, Lars & Ölander, Magnus (red.); 1999. *Etnologiskt fältarbete*. Studentlitteratur: Lund.

Kvale, Steinar; 2009. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur, Lund.

Searle, John; 1999. *Konstruktionen av den sociala verkligheten*. Daidalos.

Svallfors, Stefan; 2004. *Klasssamhällets kollektiva medvetande*. WS Bookwell, Finland

Teorell, Jan & Svensson, Torsten; 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Liber, Malmö.

Internetlänkar

<http://pejl.svt.se/visualisering/inkomster/skillnader/> (2014-06-05)

<http://www.skolverket.se/kompetens-och-fortbildning/lorare/karriartjanster-for-lorare> (2014-06-05)

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/local_administrative_units (2014-06-05)